

Richtlijnen basisondersteuning

*Algemene richtlijnen voor de basisondersteuning
voor specifieke ondersteuningsgebieden*

Toelichting

In het document 'Beschrijving Basisondersteuning (08-03-2023)' wordt in het onderdeel 'Ondersteuningsaanbod' beschreven dat alle scholen proactief en preventief op cyclische, planmatige en systematische wijze werken om bij alle kinderen de ontwikkeling optimaal te kunnen stimuleren. Alle scholen dienen hun werkwijze op de genoemde zeven gebieden uit te werken in documenten (protocollen). In dit document worden algemene richtlijnen gegeven voor het opstellen van een protocol met daarin de uitwerking van de basisondersteuning voor de volgende ondersteuningsgebieden:

- Ondersteuning voor leerlingen met een hoog cognitief ontwikkelingspotentieel
- Ondersteuning voor leerlingen met een vertraagd cognitief ontwikkelingspotentieel
- Ondersteuning ter bevordering van de NT2-ontwikkeling en taal-spraakontwikkeling

Algemene richtlijnen

In het protocol met de beschrijving van de basisondersteuning m.b.t bovengenoemde ondersteuningsgebieden, dienen onderstaande onderdelen te worden opgenomen:

1. Visie

Omschrijf de visie op het betreffende gebied in relatie tot de algemene visie op onderwijs. Waar streven we naar op lange termijn/wat is onze toekomstvisie?

2. Doelgroep

Om welke leerlingen gaat het binnen dit gebied? Wat zijn kenmerken die deze leerlingen (kunnen) hebben? Denk hierbij aan contextuele- en kindkenmerken.

3. Missie

Een missie beschrijft de identiteit van een school. Waar staan we voor als school? Waar werken we concreet aan in het hier en nu voor de hierboven beschreven doelgroep?

4. Signalering

Hoe wordt er gesignaleerd? Wordt er gebruik gemaakt van gesprekken, observatie en/of specifieke instrumenten?

5. Organisatie

a. Differentiatie

Hoe wordt er gedifferentieerd om tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoefte van leerlingen die tot de doelgroep behoren? Denk hierbij aan differentiatie van instructie, lesstof, etc.

b. Basis- en extra ondersteuning

*Wat bieden we in de basisondersteuning aan leerlingen die tot de doelgroep behoren?
Wat valt buiten de basisondersteuning en behoort dus tot de extra ondersteuning?*

c. Randvoorwaarden

Wat is er nodig om de basisondersteuning te kunnen bieden? Denk hierbij aan de taken vanuit de diverse rollen op school, materialen en fysieke ruimte, tijd en budget, scholing/kennis en vaardigheden?)

Per onderwerp/doelgroep wordt een toelichting gegeven met diverse hulpbronnen en suggesties (zie bijlagen).

Bijlage I: Bronnen en tips voor een protocol met de beschrijving van de basisondersteuning voor kinderen met een hoog cognitief ontwikkelingspotentieel

Onderstaande bronnen en tips kunnen worden gebruikt bij het opstellen van het document (dus niet verplicht!):

Algemene bronnen:

Websites

- Routekaart voor invulling protocol en ondersteuningsniveaus: <https://www.point013.nl/routekaart/>
- Gespreksplaten SLO Talentontwikkeling: <https://www.slo.nl/thema/meer/talentontwikkeling/gespreksplaten/>
- Checklist begaafdenwijzer po, intakevragenlijst kleuters en diverse andere hulpmiddelen [Hulpmiddelen en publicaties - SLO](#)
- Talentontwikkeling binnen school Edux: https://edux.nl/_asset/_public/Overzichtskaart-talentontwikkeling-binnen-de-school.pdf
- Modellen die ontwikkeld zijn op het gebied van talentontwikkeling/hoogbegaafdheid: <https://talentstimuleren.nl/thema/begaafdheid/theorie-modellen>
- Sociaal-emotionele ontwikkeling: <https://www.zijnengezienworden.nl/>
- Professionalisering: <https://www.enigma.nl/>
- Kenniscentrum hoogbegaafdheid/National Talent Centre of the Netherlands: <https://nationaltalentcentre.nl/kenniscentrum-hoogbegaafdheid/>
- Expertisecentrum Talent (Vlaanderen): <https://www.projecttalent.be/>

Boeken & literatuur

- Hoe dan?! Pakkend onderwijs voor begaafde leerlingen (Eleonoor van Gerven et al., 2021)
- Matrix van basisbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen (De Boer-Bruggink & Huiskamp, 2018)

Tips bij 'Doelgroep'

- Overweeg welke groepen leerlingen vertegenwoordigd zijn:
 - Leerlingen met kenmerken van een ontwikkelingsvoorsprong (groep 1 en 2)
 - Leerlingen met kenmerken van een hoogbegaafdheid
- Tips voor onderdelen/aandachtspunten die je in je doelgroepomschrijving mee kunt nemen (je kunt hier ook aandacht aan besteden in je definitieomschrijving):
 - Ondersteuningsbehoeften van de doelgroep
 - Onderpresteren
 - Leren leren
 - Dubbel bijzonder

Tips bij 'Signalering'

- Vormen van signaleren ter overweging:
 - Vragen aan ouders bij intakegesprek instroom groep 1 (inclusief informatie uit voorschouwe voorziening) en bij overige oudergesprekken. Zie bijvoorbeeld:
 - Intakevragenlijst kleuters: <https://www.slo.nl/thema/meer/talentontwikkeling/talenten-signaleren/>
 - Knappe kleuters: <https://expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl/knappe-kleuters/>
 - Observaties in de klas door IB'er of HB-specialist
 - Kind- en/of oudergesprekken (pedagogische driehoek kind-ouder-leerkracht)
 - Stimulerend signaleren: zie <https://www.slo.nl/thema/meer/talentontwikkeling/talenten-signaleren/> voor een toelichting
 - Eventueel gebruik van signaleringsinstrumenten. Indien van toepassing: hoe en wanneer worden deze ingezet in het geheel van signaleren?:
 - [DHH-PO – Digitaal Handelingsprotocol Begaafdheid](#)
 - [Home - SiDi PO](#)

Tips bij 'Organisatie-Differentiatie'

- Op welke manier wordt ervoor gezorgd dat de lesstof (zo goed mogelijk) aansluit bij het ontwikkelingsniveau van de leerling (zone van naaste ontwikkeling)? Hieronder volgt een overzicht van een aantal manieren van differentiëren:
 - Ruimte maken voor differentiatie: compacten lesstof
 - Verdiepen, verbreden, verrijken
 - Versnellen (inclusief procedure vervroegde doorstroom, klas overslaan, twee groepen in één schooljaar doorlopen)
 - Zie bijvoorbeeld <https://www.slo.nl/thema/meer/werk-maken-maatwerk/slag/versnellen-doe/> voor richtlijnen voor compacten en versnellen.

Voorbeelden van protocollen:

[Protocol-hoogbegaafdheid-HSN-versie-januari-2021-.pdf \(hsn-scholen.nl\)](#)

[Protocol-Meer--en-Hoogbegaafdheid-pdf \(bsdegriffel.nl\)](#)

<https://www.swvpo3006.nl/wp-content/uploads/2019/04/Ondersteuningsplan-2019-2023-SWV-PO-30-06-def.pdf> pagina 20

<https://www.swvdeem.nl/wp-content/uploads/2021/10/Norm-Basisondersteuning-voor-het-onderwijs-aan-hoogbegaafde-leerlingen-in-SWV-de-Eem.pdf>

<https://swv-twentenord.nl/nieuw/wp-content/uploads/2020/02/Nieuwsbrief-1-project-Hoogbegaafdheid-jan.-2020.pdf>

Bijlage II: Bronnen en tips voor een protocol met de beschrijving van de basisondersteuning voor kinderen met een vertraagd cognitief ontwikkelingspotentieel

Toelichting: Voor de leerlingen met een vertraagd cognitief ontwikkelingspotentieel is de projectgroep Inclusief opgericht. Daar komt onder andere het belang uit naar voren van een protocol voor leerlingen met een vertraagd cognitief ontwikkelingspotentieel. Het is van belang dat er wordt nagedacht door het bestuur over een beleid ten aanzien van deze groep leerlingen. Daarbij hebben zij specifieke ondersteuningsbehoeftes waaraan tegemoet zal moeten worden gekomen. Door middel van het opstellen van een protocol ontstaat er een meer eenduidige visie en zal hier in de praktijk beter naar kunnen worden gehandeld.

Onderstaande bronnen en tips kunnen worden gebruikt bij het opstellen van het document (dus niet verplicht!):

Algemene bronnen:

- [TIB1 2021 3 Watermerk.pdf \(wpcdnnode.com\)](#)
- [Welke signalen kunnen wijzen op LVB? \(expertisepuntvb.nl\)](#)
- [LVB signaleren het regulier basisonderwijs - Gespecialiseerdonderwijs](#)
- <https://docplayer.nl/14285460-Signalering-van-kinderen-die-functioneren-op-het-niveau-van-een-lvb-in-het-basisonderwijs.html>
- <https://doelgroepenmodel.nl/>

Tips bij 'Doelgroep'

- Tips voor onderdelen/aandachtspunten die je in je doelgroepomschrijving mee kunt nemen (je kunt hier ook aandacht aan besteden in je definitieomschrijving):
 - Uitdagingen en behoeften van kinderen met een vertraagd cognitief ontwikkelingspotentieel
 - Kind- en leerkenmerken

Tips bij 'Signalering'

- Vormen van signaleren ter overweging:
 - Vragen aan ouders bij intakegesprek instroom groep 1 (inclusief informatie uit voorschoolse voorziening (bijvoorbeeld middels warme overdracht), vragenlijst ingevuld door ouders) en bij overige oudergesprekken
 - Observaties in de klas: observaties door IB'er of LVB-specialist in eerste 6 weken aangevuld met leerkrachtobservaties
 - Individuele signalering bij ouders en of leerkracht en groepssignalering
 - Kind- en/of oudergesprekken (pedagogische driehoek kind-ouder-leerkracht)
 - Eventueel gebruik van signaleringsinstrumenten. Indien van toepassing: hoe en wanneer worden deze ingezet in het geheel van signaleren?:
 - SAF (Schaal Adaptief Functioneren)
 - VALT (verkorte Adaptief Leervermogen Test)
 - ZRM (zelf Redzaamheid Matrix)
 - ZO! (Observatie Zelfregulatie in het Onderwijs)
 - SRZ (Sociale Redzaamheid Zwakzinnigen)
 - Onderzoek naar de cognitieve capaciteiten (intelligentietest) en sociaal-emotionele ontwikkeling

Tips en overwegingen bij 'Organisatie-Differentiatie'

- Op welke manier wordt ervoor gezorgd dat de lesstof (zo goed mogelijk) aansluit bij het ontwikkelingsniveau van de leerling (zone van naaste ontwikkeling)?
 - Hoe differentiëren we in tempo en naar instructiebehoeften (in instructiegroepen)?
 - Welke doelen stellen we op en welke leermiddelen zetten we in?
 - Aanmelding en criteria eventuele Inclusief Groepsarrangementen'

Voorbeelden van protocollen:

www.kenniscentrumlvb.nl/wp-content/uploads/2023/09/Richtlijn-effectieve-interventies-LVB-herziene-versie-2023.pdf

[Aansluiten en ondersteunen bij een LVB | BPSW](#)

[handleiding_saf_en_valt_web_full_version-16.pdf \(swvutrechtpo.nl\)](#)

[Signaleren, screenen en diagnostiek - KenniscentrumLVB](#)

[Zelfredzaamheid-Matrix \(zelfredzaamheidmatrix.nl\)](#)

[ZO! Hulpmiddel voor zelfregulatie door kinderen | CED-Groep \(cedgroep.nl\)](#)

[Sociale Redzaamheidsschaal voor Zwakzinnigen \(SRZ\) – Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie \(kenniscentrum-kjp.nl\)](#)

Bijlage III: Bronnen en tips voor een protocol met de beschrijving van de basisondersteuning ter bevordering van de NT2-ontwikkeling (nieuwkomers) en taal-spraakontwikkeling (kinderen met kenmerken van TOS)

NT2

Onderstaande bronnen en tips kunnen worden gebruikt bij het opstellen van het document m.b.t. NT2/nieuwkomers (dus niet verplicht!):

Algemene bronnen:

- [handreiking-ruimte-voor-nieuwe-talenten \(poraad.nl\)](http://poraad.nl)
- [Draaiboek Vluchtelingenkinderen:pr \(kpcgroep.nl\)](http://kpcgroep.nl)
- [Meertaligheid-brainport \(1\).pdf](#)
- Routeboekje nieuwkomers/ vluchteling in je groep/school (Marnix onderwijscentrum)
[PowerPoint Presentation \(windows.net\)](#)
- [Edina | Inleiding \(edinaplatform.eu\)](http://edinaplatform.eu). EDINA staat voor: Education of International Newly Arrived migrant pupils. Hierin staat o.a. duidelijk beschreven hoe je als team samen komt tot een fijne plek om als nieuwkomer te mogen landen en leren.
- [Microsoft Word - Aan de slag met de EDINA .docx \(edinaplatform.eu\)](#) Een 'kort overzicht' van wat bovenstaand platform te bieden heeft.
- [Checklist Functioneel meertalig leren bij je op school.pdf \(stad.gent\)](#)
- Simea: [handreiking_meertaligheid_tos.pdf](#)
- Cultuursensitief onderwijs;
[Begeleiden van vluchtelingenkinderen vanuit een intercultureel perspectief \(1\).pdf](#)

Tips bij 'Doelgroep'

- Overweeg welke groepen leerlingen vertegenwoordigd zijn:
 - Anderstalige nieuwkomers vanuit oorlogssituatie vragen een andere benadering/begeleiding dan verhuisde anderstalige kinderen of kinderen van expats.
- Tips voor onderdelen/aandachtspunten die je in je doelgroepomschrijving mee kunt nemen (je kunt hier ook aandacht aan besteden in je definitieomschrijving):
 - Ondersteuningsbehoeften en uitdagingen van/voor de doelgroep

Tips bij 'Signalering'

- Vormen van signaleren ter overweging:
 - Vragen aan ouders bij intakegesprek (inclusief informatie uit eventuele voorschoolse voorziening/andere school) en bij overige oudergesprekken, denk hierbij aan: de context van het gezin; reiservaringen; oorlogservaringen (trauma?); schoolervaringen van de leerling(en) in het land van herkomst

- Observaties in de klas
- Kind- en/of oudergesprekken (pedagogische driehoek kind-ouder-leerkracht)
- Wees alert op het verschil tussen een achterstand als gevolg van onvoldoende blootstelling en aandachtspunten in de algehele taalontwikkeling (inclusief de ontwikkeling van een moedertaal)
- Eventueel gebruik van signaleringsinstrumenten. Indien van toepassing: hoe en wanneer worden deze ingezet in het geheel van signaleren? Zie bijvoorbeeld het [signaleringsformulier van KC Mozaïek](#)
[Protocol signaleren problemen moedertaal versie 23 11 22.pdf](#)

Tips bij 'Organisatie-Differentiatie'

- Op welke manier wordt ervoor gezorgd dat de lesstof (zo goed mogelijk) aansluit bij het ontwikkelingsniveau en de ondersteuningsbehoefte van de leerling? Hieronder volgt een overzicht van een aantal manieren van differentiëren van het taalaanbod ter overweging (afhankelijk van de mogelijkheden al dan niet van toepassing of ter overweging):
 - Taalklas (vol- of deeltijd)
 - Integratie in de reguliere klas (kan per leeftijdsgroep verschillen, dit wordt vaak bij de kleutergroepen toegepast als er voor de oudere leeftijdsgroepen wel een aparte voorziening is) al dan niet aangevuld met differentiatie in groepjes (instructie, preteaching, reteaching verwerking, etc.)
 - Bij integratie in de reguliere klas dient te worden overwogen wat er van leerkrachten gevraagd wordt in de reguliere klas binnen de basisondersteuning? Wat mag er worden verwacht op het gebied van kennis, mate van ondersteuning, en toegankelijke begeleiding?

Vertraagde taal-spraakontwikkeling/Kenmerken van TOS

Toelichting: Bij sommige leerlingen komt de taal-spraakontwikkeling (of delen hiervan) minder spontaan op gang dan verwacht wordt. Deze ontwikkeling kan op zeer uiteenlopende punten verstoord zijn. Wanneer de taal-spraakontwikkeling verstoord lijkt, kan worden bekeken of er sprake is van een taalontwikkelingsstoornis (TOS).

Onderstaande bronnen en tips kunnen worden gebruikt bij het opstellen van het document m.b.t. leerlingen met kenmerken van een vertraagde taal-spraakontwikkeling (dus niet verplicht!):

Algemene bronnen:

- [TOS in beeld – Hulp bij omgang met een Taalontwikkelingsstoornis](#): van signaleren door ouders tot begeleiden in de klas, inclusief een link naar een signaleringsinstrument en/of een gespreksvragenlijst.
- [Profielchets Taalontwikkelingsstoornis \(TOS\) - SLO](#) (2022) geeft uitleg over wat TOS is, en gaat verder over naar passende perspectieven op het gebied van Taal voor kinderen met TOS.
- [vertel-eens-tos_lr.pdf \(auris.nl\)](#) visueel gemaakt stappenplan
- Presentatie en bronnen TOS [Avond van het jonge kind Bernadette Sanders \(padlet.org\)](#)
 - Uitgelicht
 - [de rode vlaggen van margot visscher \(1\).pdf](#)
 - [Fearly language scale els scoreformulier 2.pdf](#)
- [wegwijzer-toetsgebruik-specifieke-onderwijsbehoeften.pdf \(cito.nl\)](#) (bladzijde 23)
- [Samen sterk in communicatie | Kentalis](#)
- [Libranet](#)
- [Mijn kind praat niet goed | NSDSK](#)

Tips bij 'Doelgroep'

- Overweeg welke groepen leerlingen vertegenwoordigd zijn:
 - Kinderen met vastgestelde TOS en/of kenmerken van TOS
 - Kinderen waarbij vermoedens zijn van aandachtspunten op het gebied van taal en spraak (onder meer 'gesprekken en spreken', 'luisteren', 'lezen', 'schrijven incl. spelling').
- Tips voor onderdelen/aandachtspunten die je in je doelgroepomschrijving mee kunt nemen (je kunt hier ook aandacht aan besteden in je definitieomschrijving):
 - Ondersteuningsbehoeften en uitdagingen van/voor de doelgroep, waarbij naar de brede ontwikkeling kan worden gekeken (bijvoorbeeld de impact op de sociale en sociaal-emotionele ontwikkeling)

Tips bij 'Signalering'

- Vormen van signaleren ter overweging:
 - Vragen aan ouders bij intakegesprek instroom groep 1 (inclusief informatie uit voorschoolse voorziening (bijvoorbeeld middels warme overdracht), vragenlijst ingevuld door ouders) en bij overige oudergesprekken
 - Observaties in de klas
 - Kind- en/of oudergesprekken (pedagogische driehoek kind-ouder-leerkracht)
 - Wees alert op het verschil tussen een achterstand als gevolg van onvoldoende blootstelling en aandachtspunten in de algehele taalontwikkeling (inclusief de ontwikkeling van een moedertaal)
 - Eventueel gebruik van signaleringsinstrumenten. Indien van toepassing: hoe en wanneer worden deze ingezet in het geheel van signaleren? Zie bijvoorbeeld de checklist signaleren & begeleiden (2017) https://tosinbeeld.nl/wp-content/uploads/2018/09/tos_in_beeld_borgingstool_a3_webversie.pdf

Tips bij 'Organisatie-Differentiatie'

- Op welke manier wordt ervoor gezorgd dat de lesstof (zo goed mogelijk) aansluit bij het ontwikkelingsniveau en de ondersteuningsbehoefte van de leerling? Hieronder volgt een overzicht van een aantal manieren van differentiëren van het taalaanbod ter overweging (afhankelijk van de mogelijkheden al dan niet van toepassing of ter overweging):
 - [Maatwerk aanpassingen Taalontwikkelingsstoornis \(TOS\) - SLO \(2022\)](#) hier kun je de brochure van downloaden. Hierin staan heldere aanpassingen die je in de klas kunt gebruiken, bij de vier verschillende onderdelen van TOS.
 - Hoe differentiëren we in tempo en naar instructiebehoefte (in instructiegroepen)?
 - Welke doelen stellen we op en welke leermiddelen zetten we in?

